

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи ДВНЗ

«Ужгородський національний університет»

доктор медичних наук, професор

Іван МИРОНЮК

2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук в галузі знань 81 Право за спеціальностями: 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень»; 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» на тему: «Теоретико-правові засади трансформації моделі конституційного судочинства Франції» БАДИДИ Андріанни Юріївни.

На виконання Наказу ректора ДВНЗ «Ужгородський національний університет» від 25.09.2025 року № 45/01-06 «Про проведення попередньої експертизи докторської дисертації» створена комісія у складі:

Рогача Олександра Яновича – доктора юридичних наук, професора, проректора ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Савчина Михайла Васильовича – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Белова Дмитра Миколайовича – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Гомоня Василя Васильовича – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Копчу Василя Васильовича – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри кримінально-правової політики ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

провела попередню експертизу дисертації здобувача наукового ступеня доктора наук в галузі знань 81 Право за спеціальностями 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень»; 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» на тему: «Теоретико-правові засади трансформації моделі конституційного судочинства Франції» БАДИДИ Андріанни Юріївни і дійшла наступного висновку:

1. Найсуттєвіші наукові результати, які одержані особисто дисертантом.

Дисертаційна робота Бадиди Андріанни Юріївни на тему: «Теоретико-правові засади трансформації моделі конституційного судочинства Франції» є завершеним науковим дослідженням, яка містить нове вирішення актуальної науково-прикладної проблеми щодо комплексної концепції еволюції французького конституційного правосуддя, виявлення принципів та ключових чинників трансформації моделі, а також розроблення критеріїв адаптації позитивного досвіду французької конституційної юстиції до українських реалій.

Актуальність теми зумовлена:

1. Історичною унікальністю французького досвіду. Еволюція французької системи від республіканських експериментів кінця XVIII століття до сучасної Конституційної ради є одним із найпошлідовніших прикладів становлення демократичної моделі конституційного контролю в Європі.

2. Потребою у глибокому порівняльному аналізі. Дослідження закономірностей і чинників трансформації французької моделі дозволяє виявити універсальні принципи ефективного конституційного правосуддя та виробити орієнтири для вдосконалення української системи захисту Конституції.

3. Сучасними викликами для правової держави. У контексті кризи демократичних інститутів і зростання суспільного запиту на гарантії прав людини

актуалізується пошук нових концепцій легітимності та ефективності конституційного контролю.

4. Науковим вакуумом у вітчизняній доктрині. В українській правовій доктрині питання теоретико-методологічних засад французької моделі конституційного контролю залишаються недостатньо дослідженими. Вітчизняна наука переважно зосереджується на описових або порівняльних аспектах, тоді як цілісні праці, що інтегрують історико-філософські, нормативні та аксіологічні підходи до французького досвіду конституційної юстиції, практично відсутні. Саме заповненню цієї прогалини присвячено проведене дослідження, у межах якого автором зроблено ряд цінних висновків, зокрема:

- сформульовано авторську характеристику французької моделі конституційного контролю, яка пройшла еволюцію від квазісудової до правозахисної через ключові рішення Конституційної ради Франції;

- досліджено етапи становлення конституційного правосуддя у Франції крізь призму республіканських режимів та їхній вплив на сучасний правопорядок;

- обґрунтовано можливість адаптації концепції «блоку конституційності» до українського контексту, що передбачає врахування актів, які не містяться безпосередньо в тексті Конституції, але мають конституційну цінність (наприклад, Акт проголошення незалежності України);

- виокремлено феномен «застереження щодо тлумачення» як елемент правотворчої функції органу конституційної юрисдикції та розкрито його позитивне значення для конституційного правосуддя Франції;

- на основі аналізу механізмів звернення до Конституційної ради (QPC) і конституційної скарги в Україні доведено, що французька модель є гнучкішою та ефективнішою;

- проаналізовано механізм формування Конституційною радою фундаментальних принципів, визнаних законами Республіки, що не містяться у тексті Конституції, та обґрунтовано унікальність динамічної системи «блоку конституційності»;

- здійснено аналіз рішень Конституційної ради з позиції балансу між загальним інтересом і правами людини, зокрема у справах щодо надзвичайного

стану, цифрових прав і свободи вираження поглядів;

- на основі аналізу змісту Конституційного закону Франції від 23 липня 2008 року обгрунтовано доцільність використання французького досвіду реформи для вдосконалення діяльності Верховної Ради України (зокрема щодо обмеження впливу виконавчої влади та незалежної оцінки законодавчих ініціатив);

- запропоновано запровадження в Україні фільтраційного механізму, аналогічного французькому, для підвищення ефективності розгляду конституційних скарг;

- обгрунтовано необхідність внесення змін до законодавства щодо обчислення строків провадження, автоматичного перегляду рішень після визнання норми неконституційною та розширення кола суб'єктів права на конституційну скаргу;

- розкрито значення інституту уповноваженого з прав людини та правозахисних організацій у механізмі захисту конституційних прав;

- визначено систему критеріїв для порівняння французької та української моделей конституційного контролю (предмет, суб'єкти, строки, ефекти рішень, доступ до юрисдикції);

- уточнено методологію порівняльного аналізу інститутів QPC і конституційної скарги з позицій захисту прав людини;

- розкрито роль Конституційної ради як правотворчого органу, що формує матеріальне конституційне право шляхом розширеного тлумачення;

- запропоновано дефініцію поняття «права людини» з урахуванням міжнародного контексту та спільних рис французької й української доктрин;

- здійснено класифікацію прав людини, що захищаються у межах французького «блоку конституційності», із виокремленням особистих, соціальних та екологічних прав;

- з'ясовано співвідношення понять «конституційна реформа» та «конституційний перегляд», показано, що реформа є ширшим за змістом явищем;

- розкрито концепт діалогу між Конституційною радою Франції та наднаціональними юрисдикціями (ЄСПЛ і Судом ЄС) щодо дотримання конституційного ядра;

- визначено місце французької моделі у загальній типології систем конституційного контролю та уточнено її інституційну роль;
- з'ясовано сутність французького конституційного правосуддя в аспекті еволюції публічних правовідносин між республіками;
- розроблено теоретичне розуміння принципу незалежності суддів Конституційної ради, їхніх гарантій, строків повноважень і фінансової автономії;
- поглиблено підходи до тлумачення соціальних і екологічних прав у світлі практики Конституційної ради Франції;
- обґрунтовано застосування принципу пропорційності у практиці Конституційної ради як засобу балансу між публічним інтересом і правами людини;
- висвітлено категорію апостеріорного контролю (a posteriori) як інструмент «відкритої» конституційної юрисдикції.

2. Оцінка достовірності та новизни наукових положень, висновків, рекомендацій, що містяться у дисертації.

Достовірність отриманих у дисертації результатів забезпечується ґрунтовною джерельною базою (опрацьовано 395 джерел), високим рівнем аналітичної узагальненості та застосуванням комплексної методології, що поєднує філософські, загальнонаукові й спеціально-правові методи. Викладені положення відповідають меті й завданням дослідження та логічно узгоджені з його об'єктом і предметом.

Наукова новизна роботи полягає у формулюванні автором цілісної теоретико-правової концепції французької моделі конституційного контролю, що розглядається у контексті європейської правової традиції. Уперше здійснено системне поєднання історико-філософських, нормативних та аксіологічних засад французького досвіду з позицій української доктрини конституційного правосуддя. Науково обґрунтовано етапи еволюції конституційної юстиції у Франції, її перехід від квазісудової до правозахисної форми, а також запропоновано адаптацію концепції «блоку конституційності» до українського

контексту.

Вперше розкрито феномен «застереження щодо тлумачення» як особливого інструменту правотворчої діяльності Конституційної ради Франції; обґрунтовано можливість імплементації аналогічних механізмів у практику Конституційного Суду України. Доведено гнучкість і ефективність французької моделі порівняно з українською системою конституційного контролю, а також визначено систему критеріїв для їх порівняння (предмет, суб'єкти, строки, ефекти рішень, доступ до юрисдикції).

Авторські висновки мають високу міру достовірності, оскільки підтверджуються аналізом широкого кола актів Конституційної ради Франції, законодавчих і доктринальних джерел, практики Європейського суду з прав людини та Суду Європейського Союзу. Методологічна обґрунтованість і логічна послідовність доводів свідчать про самостійність наукового пошуку й високу якість аналітичної роботи.

3. Значення отриманих результатів для теорії і практики.

Теоретична та практична цінність роботи полягатиме у використанні розроблених дисертантом у результаті дослідження пропозицій та висновків:

- науково-дослідній роботі: у подальших компаративних дослідженнях у галузі конституційного права, зокрема щодо змішаних моделей контролю конституційності та у подальших теоретичних дослідженнях щодо форм і меж судової інтерпретації, а також для міждисциплінарних досліджень;
- правотворчості: при вдосконаленні чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про Конституційний Суд України» у контексті запозичення окремих елементів французької моделі – інституту фільтрації, застережень щодо тлумачення, чіткого строку розгляду скарг, а також для підготовки змін до законодавства щодо розширення суб'єктів звернення та посилення ролі загальних судів у конституційному контролі;
- правозастосуванні: як орієнтир для реалізації принципів верховенства права, доступу до правосуддя та формування позицій органів влади, адвокатури й

суддів Конституційного Суду України;

- освітньому процесі: при розробці спецкурсів із порівняльного та конституційного права, теорії конституціоналізму і прав людини, а також для наповнення навчальних програм практичними кейсами з французького досвіду;
- у правозахисній та правопросвітницькій роботі: для удосконалення аргументації під час захисту прав людини, підвищення правової обізнаності та розвитку критичного мислення щодо ролі держави та конституційної юрисдикції у гарантуванні гідності, свободи та рівності.

4. Повнота висвітлення матеріалів дослідження у друкованих виданнях.

За темою дисертаційного дослідження опубліковано 50 наукових праць, з яких 4 – у наукових періодичних виданнях, які індексуються в Scopus/WoS та виданнях категорії «А», 26 – у наукових періодичних фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 19 наукових статей і тез апробаційного характеру, 1 одноосібна монографія.

5. Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження.

Впровадження результатів дослідження дозволило автору зробити наступні рекомендації.

У теоретичній площині результати дослідження доцільно використати для подальшого розвитку порівняльно-правових підходів до аналізу моделей конституційного судочинства, зокрема у контексті формування інтегративної методології вивчення конституційного контролю в європейській правовій традиції. Це сприятиме глибшому осмисленню еволюції французької моделі конституційної юрисдикції та її взаємозв'язку з українською практикою.

У сфері удосконалення законодавства України доцільно врахувати позитивний досвід Франції у таких напрямках:

- запровадження інституту застережень щодо тлумачення як

альтернативи скасуванню норми, що формально відповідає Конституції, але потребує уточнення її змісту;

- нормативне закріплення блоку конституційності як розширеного кола джерел конституційного права, що охоплює не лише текст Конституції, а й акти, які закріплюють фундаментальні права людини та принципи Республіки;

- встановлення чітких процесуальних строків розгляду конституційної скарги, що сприятиме дотриманню принципу правової визначеності та ефективності судового захисту;

- розмежування понять конституційна реформа і конституційний перегляд із урахуванням французької доктрини та практики.

Для підвищення ефективності функціонування Конституційного Суду України важливо врахувати досвід французької моделі, уникаючи її інституційних недоліків. Зокрема:

- не допускати політизації призначень суддів, характерної для французької Ради;

- забезпечити збереження конкурсних процедур і прозорості добору суддів;

- посилити гарантії незалежності членів Суду від інших гілок влади;

- розглянути доцільність запровадження інституту окремої думки судді як прояву правового плюралізму та правової визначеності.

Для підвищення ефективності конституційного контролю доцільно розвивати механізми попереднього фільтрування скарг за зразком французького QPC (Question prioritaire de constitutionnalité), що забезпечить відбір справ за критеріями прийнятності, підвищить якість рішень і оптимізує навантаження на Суд.

У напрямі зміцнення гарантій прав людини пропонується розвивати матеріальний вимір конституційного права через взаємодію національної практики з рішеннями ЄСПЛ та Конституційної ради Франції, особливо у справах, що стосуються права на гідність, приватне життя, біоетичних питань і цифрових прав. Доцільно ширше застосовувати доктрину пропорційності як засіб пошуку балансу між публічним інтересом та індивідуальними правами.

У науково-доктринальному аспекті результати дослідження можуть бути використані для подальшого вивчення:

- концепції європейського конституціоналізму та конституційної ідентичності;
- діалогу між національними і наднаціональними судами;
- трансформації змісту конституційних принципів у правових системах Франції та України.

ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота «Теоретико-правові засади трансформації моделі конституційного судочинства Франції» Бадиди Андріанни Юріївни, яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора наук в галузі знань 81 Право за спеціальностями 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень»; 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» є кваліфікованою комплексною завершеною науковою працею, у якій містяться наукові положення та науково обґрунтовані результати, що є суттєвим внеском у розвиток науки теорії та історії держави і права та конституційного права.

Дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 7, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 р. та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» і може бути представлена до офіційного захисту.

Рецензенти:

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри адміністративного, фінансового

та інформаційного права

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Михайло САВЧИН

доктор юридичних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Олександр РОГАЧ

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

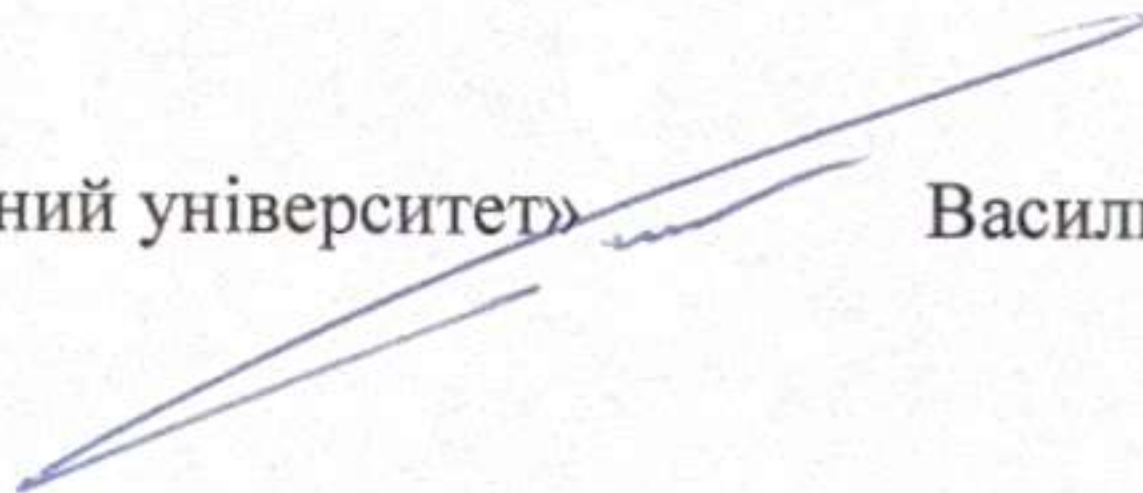
Дмитро БЄЛОВ

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
та правоохоронної діяльності
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Василь КОПЧА

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Василь ГОМОНАЙ